

ТРИДЕНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE - UKRAINIENNE - TRIDEN

Число 33 (139), рік вид. IV. 26 серпня 1928 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 26 серпня 1928 року.

Темні хмари залягли над большевицькою батьківщиною. Для червоної банди на сході Європи наближається дванадцята година, грізний час карі за довершені злочини.

Усе говорить за те.

Комуністична партія, що з своїми лідерами та периферією зайняла в СССР те місце, яке займали в колишній Росії царь, бюрократія та шляхта, не збільшується в числі, не дивлючись ні на які «набори», а маліє. Лідери, обтяжені фізично і психологічно, виснажуються та вимірають, а на зміну їм не приходять ніхто. Комуністична маса розкладається на зовні та з середини і ніякі «чистки» не можуть оздоровити її.

Колішня єдина справедлива опора большевизму — великоруська робітнича єрства великих пролетарських осередків Петрограду, Москви, Урала, то що, — розпалася і распорошилась. Здібніші з них — кваліфікований єршок — зробили дрібну і більшу кар'єру в бюрократії та у війську, решта дезорганізувалась, розбещилась до хлуганства, — звязок між ними та большевизмом безнадійно порушений.

Большевики зараз тримаються лише багнетами своєї армії та неусилним оком своєї поліції. Але всім відомо, як зникає без сліду і без останку поліція, як армія безоглядно дезертує, коли для режиму настають нещадні часи кінця.

Над СССР висить неовдватна загроза фінансового бакротцтва: податки не поступають, земля не родить, населення не працює, влада не вміє урядувати, не знає, на яку ступити.

Спокійно, — принаймні на око, — лише у Великоросії. По інших «союзних» республіках все вище та вище здіймається народне незадо-

волення тяжка народня ненависть. Котяться хвилі анти-комуністичного терору, встають політичні змови, вибухають повстання.

Большевицька держава гниє з середини, а на зовні вона зольована.

Ізольована не тільки від буржуазного громадянства Європи, од «капіталістичних» урядів, але в значній мірі і од пролетарських сил. Європейські комуністичні партії занепадають, на їх місце посилюються «соціал-зрадники», і ніякі ідеологічні змагання большевиків, ніякі матеріальні жертви з їх боку не в силі припинити цього здорового процесу.

Нема звідки червоним катам чекати допомоги, час кари до них наближається.

Гостро відчують цей факт самі большевики, але ще гостріше відчуває його російська еміграція.

Існування СССР зродило серед них ілюзію, що стара єдина Росія живе у новій формі комуністичної держави, що спаде большевицька облуда та Росія **зостанеться**, і все буде, як було колись.

Однак, **наближення кінця примусило** росіян зробити аналіз сучасного становища, і **цей аналіз дає** для них страшні наслідки.

Виявилось, що існування большевицької держави не скріплює ідеї єдиної Росії, а нищить саму основу її, бо поглиблює все більше та більше і без того глибоку прірву між народами сходу Європи, та сповнює її ненавистю, горем та кров'ю, робить її непереходною. А разом з **тим кінець СССР означає** відтворення і остаточне затвердження розподілу колишньої Росії на незалежні національні держави.

Нижче, в розділі «З преси» наведено з цього приводу кілька цитат з одної російської газети. Цих цитат можна було б навести більше, і то з преси самої ріжнومانітної, — од самої лівої до самої правої.

Ціла російська еміграція пересякнута зараз подвійним чуттям: жахом перед тим, що їх історичний ідеал єдиної Росії іде порохом-димом, та жалістю над власною несилою своєю: «Події настагають», говорять вони, — «а ми не можемо втручатись до них»...

Несила — була постійною рисою російської еміграції, хоч вони досі в тому й не признавалися. Жах — явище недавнє, і продиктований він тою зміною, що сталась за останній час у світовій політичній опінії, коли справа йде про відтворення «єдиної неділимої».

Десять літ тому цілий світ був тої думки, що Росію можна і потрібно відтворити. Сьогодні мало хто так думає. Невпинна боротьба народів сходу Європи за свою незалежність, за свої державні права відкрила очі політичним верствам цілого світу

Стало ясным як день, що замирення Європи неможливе доти, доки на сході її існуватиме неприродне і неєвропейське об'єднання чи то у вигляді сучасного ССРСР чи у формі колишньої Росії. Європейський принцип права нації на свою державу мусить бути поширений на всі європейські народи, де б вони не жили і з ким би вони не боролись за це право.

І в тій боротьбі, що не сьогодні-завтра вибухне на сході Європи між гнобителями та поневоленими, симпатія на цей раз буде не на боці Росії, як то було десять літ тому, а на стороні борців за національне та державне визволення.

Значіння ж цієї симпатії не можна переоцінити. Бо справедливо сказав один з англійських політиків, знавець міжнародних взаємовідносин на сході Європи:

«Україна та Кавказ були переможені не стільки в боях зі своїми ворогами, скільки — на європейських конференціях».

Літературні спостереження.

IV.

Поруч з оповіданнями з селянського життя сучасне наддніпрянське письменство подає чимало оповідань, які мають темою життя інтелігенції. Та в ССРСР становище письменника при змалюванні цього життя ще складніше, бо тут наближається він до ще колючиших для большевицької влади питань.

Та верства суспільства, що зветься інтелігенцією, скрізь визначається великою різнобарвністю в залежності від освіти, громадського становища, професії, місця мешкання і т. д., а большевицький погром, надто на Україні, утворив у її осередку нові відміни, а разом в такій мірі змінив склад інтелігенції, що в обставинах ССРСР доводиться самому слову «інтелігенція» надати нове, не звикле попереду значіння та визнавати інтелігенцією тих, кого давніше за інтелігенцію, а часом і за півінтелігенцію не вважали-б. Бо люде ці, не маючи відповідних освіти та розвитку, позаймали такі становища та виконують такі громадські справи, яких давніше вони ні зайняти, ні виконувати не могли. З другого боку стара інтелігенція визнавалася і визнається большевиками за найгіршого їхнього ворога і на неї (особливо з початку, а такі і зараз) були спрямовані найбільші нагінки большевиків. Значна частина старої інтелігенції мусіла емігрувати, багато було винищено розстрілами та виморено голодом. Решта, хто залишився живий, або викреслені радянським урядом з громадянства та скинуті на самі низи

суспільства і пробувають у такому становищу, в якому не лишається ні часу, ні сили думати про щось інше, як про рятунок від голодної смерті та од ненависти переможців, або-ж попримощувалися до большевицьких установ чи війська, як більші чи менші спеці. Врятувавшись тим од останніх злиднів, вони мусіли, як що не зречтися своїх поглядів, так критися з ними і робити часом і те, що здається їм безглуздом або шкідливим. А проте і зараз вони не можуть мати спокою за свою небезпечність. У такому-ж приблизно становищу мусять бути і нові кадри інтелігенції, що їх випускають большевицькі школи, які цілком природно, не мають особливого успіху у прищеплюванні большевицьких ідей серед життя, що на кожному кроці виявляє лихі прикмети большевицького ладу.

Ріжниця у становищу, настроях та самій едачі цих трьох розділів радянської інтелігенції значно більша, ніж малася коли будь між ріжних розділів старої інтелігенції. Большевики, що оголошували себе оборонцями рівності, утворили з комуністів нову упривілейовану верству, привілеї якої без міри більші привілеїв старих вищих верств аж до безкарности або зменшеної карности за злочини. Ця привілейована верства складається з усіх комуністів од комуністичних верхів до звичайних партійців, які, хоч через нездатність і не займають посад, а проте мають привілеї, порівняючи з непартійцями, хоч ті і стоять на значно вищих ступнях державних сходів. А поруч з тим і в межах партії мається велика ріжниця у становищу вищих та звичайних партійців. Матерьялів для окреслення цієї ріжниці у сучасній наддніпрянській літературі ми не знайдемо, але тільки тому, що оповідань з життя комуністичних верхів а також і з життя комуністів, що займають скільки будь помітне становище, зовсім немає. Очевидячки писати на ці теми у ССРСР небезпечно. Навіть, взявши тон діфрамбу, письменник боїться поковзнутися. Письменство подає образки тільки дрібних партійців од сторожа та робітника до начальника якоїсь школи або офіціра нижчих чинів... Та і тут письменник обминає писати про те, що могло-б навести лиху славу на большевицький лад і у белетристиці немає і згадки, напр., про упривілейованість комуністів або про страшний розвиток шпигунства в ССРСР., хоч напевне ці теми не були-б нецікавими для радянського читача.

Наддніпрянські письменники подають образи дрібніших большевиків переважно тільки в двох виглядах. Це або очевидячки вигаданий тип лицаря без плям од комунізму, або злочинець, якого до злочинства доводить тільки його лиха природа та ще дуже часто він і комуністом ніколи не був, а всунувся до партії шахрайством... Отже в усіх цих випадках ні комунізм, ні партія не винні за його злочини. Навіть хоч-би людина до большевизму жила зовсім порядно і не корилася лихим впливам своєї природи, а злочинцем зробилася тільки за большевизму, наддніпрянський письменник не счоче чи не зважить ся пояснити її моральне зіпсуття впливом комуністичного ладу та участю у большевицьких навалі та погромах. Тільки дякуючи відомостям з інших джерел та за допомогою порівняння змісту кількох оповідань, можна зробити справжнє освітлення.

Зупинимось насамперед на ідеалізованих типах дрібних большевиків. Щоб підмалювати большевика на героя, автори здебільшого беруть сюжет з військових подій часів військового комунізму, а за героїв — військових людей тих часів. Вони не знають страху у боротьбі з ворогом, не жалують і найближчих собі людей, як що ті стають на перешкоді большевикам, арештовують батька (Любченко. «Чужі»), забивають коханку (Яновський). Останній ефект цей автор використовує аж у двох оповіданнях із сьоми, що складають його невеликий том «Криві землі».

Але відданість цих героїв большевицькій справі та їхній героїзм для неї залишається у наддніпрянських авторів без пояснення і не видно, чим вона викликається. Часто автор і сам свідчить, що ідеології большевизму його герої не розуміють, а політграмоту заучують з такими-ж охотою та розумінням, як колись москалі заучували «словесність». Певно не з ідеологічного співчуття іде Василь («Військовий літун» Підмогильного) служити у чека. «Під три чорти літунство, я роблюсь чекістом. Це мені до вподоби. Га? Я оце вчора повернувся — повстання ліквідував. Ото розкіш!» — пояснює він, чому йде в чекісти. «Не люблю промов. Нащо базікати? Хочеш пити, пий, убити — єбй, а не пащикуй,» — каже він вдруге...

Коли автор, як, напр., Романович-Ткаченко («Чебрець-зілля») силується словами своїх героїв мотивувати цю відданість, це подібне на дитяче благузкання, якого мабуть і большевики всоромилися хоч їм не первина плести несосвітине. — Наведім його слога: «Хочу щоб на селі була гарна школа і для всіх електричність, а до міста, щоб наблизилоса запахуше зілля степів» (стор. 20). «Як утома — ляжеш в степу, едихаєшь на повні груди дух землі і вже — де та сила взялася. От... дихати тим степовим повітрям... заселяти степи... ити туди з молотом, залізом, місто будувати, фабрики (стор. 65). Така мотивіровка ні переконати, ні привернути не може нікого, хіба лише саму п. Ткаченкову.

З сучасної белетристики ми не побачимо ідейного ґрунту співчуття большевизму серед рядових большевицьких партійців. Щось инше дало большевикам військо, слуг і перемогу. З того иншого у наддніпрянських письменників виразно підкреслено тільки ненависть до старого ладу. Але цього, очевиднож, замало, бо така ненависть буває й у тих, хто змагався проти большевиків, тільки більше свідомо і уґрунтована. В оповіданнях сучасних наддніпрянських письменників ця ненависть часто не досить умотивована, а коли придивитися до поведження і вчинків їхніх героїв не тільки у відносинах до усіх громадян, а й у взаємних їхніх між собою відносинах, стає сумнівним присутність принципового ґрунту у їхній ненависті. Люде такого самого настрою, такіж протестанти проти старого ладу з большевиків, уставляючи свій новий лад, поведуться тароблять вчинки далеко гірші, в яких можно-б знайти геть більше причин до ненависти, а чомусь вони її не викликають.

Зробім для зразку таке порівняння: В оповіданні «Чужі» Любчен-

ко пояснює ненависть свого героя Михася тим, що його, коли він був хлопцем, за якусь провину підґарив, а Батько побив. Безперечно, обидва зробили зле, і це могло викликати роздражнення, але ось військовий комісар Крига (Яновський, оп. «Рубан»), «з насолодою випускає пару куль у сонячного зайчика», а як що до його кабінету в ту хвилину хто заглядав, зараз-же вискакував, щоб «винести бідну голову». «Як що кулі комісара залітали іноді у голови москалів, це були неприємні кулі та все-ж Комісара любили, «бо їн бився «як халера».

— Братишка, хто у вас комісар? — спитав большевицький санітар у матроса з бронепотяга.

— Матрос не звернув уваги.

— Я спрашую, братишка, це не Шурка Рубан?

— Не! Матрос виразно плюнув на землю між собою і Большаковим і задумливо почав розтирати калошею.

— Ти не задавайся, братишка, сказав... Большаков-видали таких.

— Матрос витяг з кишені ногана і демонстративно звів курка.

— Бачишь, шпана санітарна?

Такого і подібного поведіння можна навибірати з оповідань досхочу. Згаданій Михася з оповідання Любченка, прийшовши до батька, щоб пограбувати, у боротьбі вбиває його. Ці й інші большевицькі герої з наддніпрянських оповідань здебільшого люде анархичної вдачі, яким «нема впину». Гостра жадоба до усяких утіх, до необмеженого самоправства, до можливості безкарно тішитися знущанням з інших, щоб відчуті свої зверхність та силу, — це ґрунтовні риси людей цієї вдачі. Сліпі у громадських питаннях, вони не відчують усієї, страшної шкодливості свого настрою, покладаються тільки на свою фізичну силу і ненавидять усяку організовану громадську силу, яка могла-б їх обмежити. Анархична частина нашої людности посунула до большевиків саме через те, що в часи військовго комунізму мала там безмежну змогу вбивати, грабувати, знущатися не тільки безкарно а ще й чуючи облесливу хвалу собі за такі вчинки. Большевицизм тим особливо і припав до серця цим людам, що ніде прічь хіба у дрібних ватажків, не давано їм такої волі до самоправства. За цю волю вони мирились і з самоправством над собою большевицького оточення, підлеглих, рівних і старших за себе большевиків.

На жаль у нашому громадянстві ці анархичні елементи були найактивніші і це було очніе з причин перемоги большевиків, а в додачу ще наше не звикле до політичного життя громадянство мало в собі такого елементу багато. В оповіданні Підмогильного «Третя революція» большевицький шпик при штабі Махна, Алеша, так характеризує Махновців: «Той хлопець з обрізаном іде тільки тому, що має мязи і хоче ворушитися. Ми даємо Махнові організувати їх, а потім приходимо й експропріуємо на свою користь». Але і ті люде, що большевики збірала самі, без Махна, не варті кращої характеристики, бо і ця ще прикрашена.

Діставши перемогу, большевицькі верхи рішуче змінили тактику і почали заводити найсуворішу дисципліну, але такими-ж анархичними неправними способами. Комуністичні низи почули себе обмеженими та

приборканими, їх потішають ще різними привілеями, кращим забезпеченням, але самоправство тепер дозволяється їм тільки в певних випадках, коли це відповідає намірам большевицької влади. Це викликає серед комуністичних низів жалі та, оскільки вони освідомлюють зміну, розчарування. «Плакати, хочеться гіркими сльозами що військовий комунізм занепадає» бідкається Іван Верещак, один з улюблених героїв Романович-Ткаченко з «Чебрець-зілге». Як не силкується пані Ткаченко причепурити Верещака та інших своїх большевицьких героїв у якихсь творців «в сфері будівництва нового життя людности», прикрасити їх різними гідностями, це таки той-же анархичний елемент нашого суспільства, що веде селян на грабунки, стає героєм на продрозвідці, себ то на грабуванні селян, та плаче за військовим комунізмом.

Безперечно і до большевизму у нашому суспільстві було досить людей такої вдачі з нахилом до неправних вчинків, та большевизм з'єднав їх, зібрав до купи, дав їм змогу виявити своє самоправство, так мовити, розсмакувати приємність його, давши йому теоретичне виправдання, поширюючи думку, ніби «все дозволене». В цей спосіб большевизм виховує в своєму осередку злочинців навіть і проти себе та свого ладу. Після такої школи партійці обкрадають комуністичні інституції і гвалтують своїх-же комуністок і т. и. Герой повісті Дніпровського «Наяда» без сумніву топить дівчину за те, що вона не хоче його кохати, певніше — з ним жити. Робітник з іншого оповідання того-ж автора «Елегія» нахваляється вбити свого сусіда по кімнаті Адольфа, прибиту комунізмом і долею несчастну людину за те, що той затоплює свою залізну грубку. Бив їх на фронті тисячами, а одного... у його в хаті убью як жабу», — каже він.

Так впливає большевизм на своїх партійців не тільки в часи військової боротьби за перемогу, а хронічно, протягом усього часу панування большевицького ладу, відсутністю законности і в ційлій системі урядовання і в діяльності окремих урядовців, починаючи з верхів. В тих умовах никне почуття права, а росте нахил до самоправства не тільки в людях згаданого типа, а й в усім суспільстві; і в тих, хто пристав до большевиків не для самоправства а з інших причин і в тих, навіть, хто сам терпить од большевицького ладу. Навіть згаданий вище Адольф з оповідання «Елегія» з одчаю трохи не робиться злочинцем—його тягне зарубати свого напасника або його жінку. Він бере в руку сокиру, але випадково не доконує свого наміру а вішається...

***

Становище спеців — не-комуністів що займають приблизно ті самі ранги як і комуністи, за яких була мова, значно гірше: над ними завжди висить страх, вони добре знають, що уряд визнає їх за своїх ворогів та ставится до їх з підозрінням, а тримає на службі тільки через те, що не має своїх. Їм завжди загрожує, що їх викинуть на вулицю, гірше, що їх потягнуть до чека навіть і не за їхні гріхи, а на те, щоб вкрити ними гріхи партійців. В описах їхнього життя раз-у-раз видно тяжкі злидні. Під тягаром їх та постійної загрози ці людег убулять громадський

інтерес, а навіть інтерес до власної домівки та — як Володимир Петрович з оповідання Підмогильного «Сонце сходить» — зустрічають день «з невиразним сстрахом»:

Та ще гірше становище недобитків колишніх буржуїв, викинутих більшовиками з суспільства. У пані Ївги, удови землевласника, хоч вона мешкає у місті, а ще й співчуває до певної міри більшовикам, забірають кімнату, а її саму викидають на вулицю («Історія пані Ївги», Підмогильного). Пан Адслф («Елегія», Дніпровського), як що і був колись буржуй (цього з оповідання не видно) то невеликий, а може й просто колишній службовець. Проте посади він не має, бо посади є тільки урядові. Голодний доживає він у холодній хаті і його тяжке становище не тільки не викликає співчуття у його сусудів комуністів та більшовицького міліціонера, аще заохочує познущатися з нього. Дуже багата колись, тепер цілком пограбована, землевласниця Данченко, дядина більшовицького літуна Сергія, так оповідає про страждання, заподіяні їй більшовиками: Що я стерпіла! Мене бито по видогі, тягано за волосся, як повію. Чотири місяці, чотири місяці як один день держали мене в льоху і допитували, ставили під стінку розстрілювати». Влодачу її чоловіка утоплено, його брата розстріляно, яко заложника. Вона горить помстою, але-ж ненависть її росте не з самого тільки почуття помсти. Те, що уся діяльність більшовиків виправдує з громадського погляду цю ненависть, надає їй буйного зросту, загострює її, робить її вже не тільки особистою. «Гукали», каже Данченкова, братерство, воля. А тепер — кривавий чобіт. Усе родчавив дикий чобіт. І хто? Варнаки, проститутки. Нас питцями людської крові проголосили, а сами жменями пьють. Оця страшна бутафорія — комунізм».

Большевицькі утиски та жорстокість, що найтяжкою вагою впали на колишню буржуазію, антибольшевицьку інтелігенцію та заможне селянство, яке було зачислене теж до «буржуїв», викликає серед інтелігенції у різних людей неоднакові відношення та реакцію. Коли пані Данченкова шукає способу помститися, пані Ївга не виявляє жадного роздражнення, бо з покорю та каюттям приймає усі обвинувачення більшовиків, а пан Адольф, дійшовши до одчаю, кінчає самогубством. Таке неоднакове відношення і такий неоднаковий відгук на більшовицькі насильства можна зрозуміти і пояснити, але не можна здоровим людським розумом та почуттям зрозуміти відношення до більшовиків Галочки, дочки Данченкової та Сергія Данченка, небожа її чоловіка, більшовицького літуна.

Галочка не тільки з казковою легкістю забуває страшну смерть батька, знущання над матір'ю, вона навіть починає лютитися на матір за те, що та не ставиться до цього так легковажно, як вона, що не кориться силі і через неї їй, Галочці, можуть статися неприємності, можуть її арештувати. Вона не хоче і доглядати за матір'ю, коли та заслабла. «Не хочу бути покоївкою, я жити хочу», — таке її виправдання свого поводження та свого настрою. А життя вона бачить у коханні в такій мірі еротичнім, що вона не в силі ще раз не віддатися парубкові, який не-що давно звів її, зразу після того як він попередив її, що покине її.

Йі брат у других, Сергій Данченко, був літуном у армії, коли большевики захопили владу. До цієї зміни він поставився цілком безпринципно і залишився у радянському авіофлоті через те, що його ніщо причі жінка не цікавило та через те, що кохався у літунстві. Він залишився там і далі весь час, поки большевичня посіла й Україну, себ-то і тоді, коли мавже досить нагоди пізнати природу большевиків та большевицького ладу. Коли приїхавши додому, почув він про трагічну загибель батька, про втечу матері закордон, про насильства, які чинено його родині, то і це не викликало у йому відрази та ненависти до большевиків. Він кохається в літунстві тому, що не гарний і його не кохають жінки, а в цим його постійна журба, яка роз'ятрюється, як рана; літання-ж дає йому забуття. Дома він сливе не звертає уваги на оповідання про страждання своїх близьких, увес захоплений єдиною жадобою знайти кохання, узяти жінку, не ту чи иншу жінку, яку він кохає, а яку будь-яку жінку, бо він кінчає самогубством не тоді, коли довідується, що Галочка, яку він ніби покохав, живе з иншим, а лише тоді, коли втрачає надію, що яка будь-яка жінка покохає його. Самі мрії його про кохання надзвичайно фізіологічні та перейняті садизмом, бажанням мордувати свою улюблену. Божевільне перенапруження полові жадоби кипить у ньому навіть у хвилину, коли на його руках конає тітка, хай не мила йому, але-ж людина. І в ньому і в його сестри у других Галочки, еротичні почуття панують над цілою психікою і витискують з їхньої душі які-будь инші почуття і думки, їм байдуже усе инше, що діється довкола, причі утіх кохання.

Таке перенапруження (гіперстезія) цього почуття не є природним, а разом є великою небезпекою для кожного громадянства, в якому воно розкоріняється, Ніякий прогрес, ніякий рух неможливі в суспільстві, де уся енергія людська звернута на еротіку. Не дурно большевики так дбають про полову вільність, так сприяють усяким половим перебільшенням та силкуються поширювати думку, що кохання є тільки найпростішою еротікою. Для їх це найкращий спосіб знесилити громадянство, зробити неможливим жадний протест проти себе. Як що вірити радянським письменникам, большевики мають великий успіх в своїх, заходах морального зіпсовання людности і в цьому обсягу, а хоробливий лад радянський, де люде позбавлені змоги якої будь громадської, а навіть і господарчої діяльности, теж сприяє поширенню цієї хвороби. Та знесилене розпусто громадянство не тільки безсиле боротися з злочинним урядом, воно не матиме сили і підтримувати та обороняти свій уряд.

Давній.

3 ЖИТТЯ І ПОЛІТИКИ.

Життя і політика. — Емігрантський річний білянс. Праві і ліві. — Центр. — Про лідера з барвистою біографією і його групу. — Про майбутнє.

Ненормальні умови витворюють ненормальні наслідки. Коли українську націю поділено між кількома державами, не може одним річищем плинути українське життя. Коли на величезній частині української території панує режим азіатської деспотії, розвиток політичного життя, творення політичних ідеологій не може нормально відбуватися в межах панування самодержавного режиму, воно переноситься за кордон, спадає на плечі еміграції. Відбувається роз'єднання між органічно з'єднаними за нормальних умов, процесами — тим стихійним рухом, що йде в глибинах народніх, що складає основний зміст життя нації, і політикою — свідомими спробами і зусиллями направити движучі стихійні сили по певному річищу. Так бувало у всіх народів, що знаходились в аналогічному становищі з нами, те є у нас. І при тих умовах, в яких перебуваємо ми, це річчю цілком і вповні неминучою. Кожний народ, що знаходився під чужим пануванням виділяв еміграцію, яка добре чи погано, але робила те, що не можна було робити в поневоленій батьківщині. І емігрантської роботи з загального обрахунку національного активу і пасиву викинути при цілому бажанні і охоті не можна в жадний спосіб.

* *
*

Ми мусіли почати свої уваги з приводу тої частини нашого національного життя, яке знаходить свій вислів в роботі еміграції, наведеними вище, дуже загальними і дуже елементарними положеннями. Мусіли це зробити, бо й до цього часу задержалась в де-яких органах праської преси погана звичка містити стільки ж дурні скільки й безпідставні вибрики певних публіцистів на адресу еміграції, обвинувачувати її в усіх смертних гріхах, відмовляти їй в праві громадянства. Отже до відома тих панів редакторів, які компромітують українську пресу, містячи такі писання, треба було повторити ті загальники. Повторити не для того, щоб боронитись. Для того, хто має очі, щоб бачити, і вуха, щоб чути, робота еміграції, органічної складової частини українського громадянства, оборони не потрібує. А тепер до речі. Пишемо ці рядки під час літніх ферій, в перерві між закінченням минулого річного політичного сезону і початком в осени нового. Природнім являється в цю пору, бажання зробити спробу підведення річних підрахунків, вияснення річних здобутків і витрат в еміграційному житті.

Процес активізації емігрантського життя, який намітився вже перед двома роками, в звязку з більш інтенсивним темпом розвитку подій на совітській Україні, в минулому політичному сезоні поступав далі. Процес організаційного оформлення і ідеологічного самоозначення почав захоплювати найширші емігрантські маси. Коли ще до недавня українській еміграції можна було з повною підставністю закинути її аполітизм, її незначну увагу і незначний інтерес до сфери політики, чим далі цей закид стає все більш безпідставним і неправдивим. Процес політичного самоозначення еміграції йде все далі, захоплює все глибше. Можна в цьому процесі політичного самоозначення еміграції, в цих спробах її реагувати на ті зміни, і події, що відбуваються на совітській Україні, на підставі досвіду минулого річного сезону одзначити цілу низку характеристичних фактів і рис.

Надзвичайно цікавим і характеристичним фактом, який безумовно відбиває певну зміну відносин, яка має місце на самій Україні, є зміна взаємовідносин в значинні окремих політичних груп в емігрантському житті. Еміграція наша, відбиваючи ті відносини, які існували на Україні в період революції, була виразно забарвлена в соціалістичний колір і соціалістичні угруповання колись вели перед. Багато води уплило з тих часів, багато подій вплинуло на зміну ситуації. В кожному разі фактом, який не можна заперечити, є те, що теперішнє оживлення і теперішній організаційний рух серед еміграції в першу чергу відбилися на зрості впливу і значинню тих політичних настроїв, які треба однести до центрових, а не до лівих, демократичних, а не до соціалістичних. Українські соціалістичні угруповання часів революції — як с-р, так і с-д — як угруповання молоді, без традицій і без досвіду, підпали впливу тої ж хвороби, яку пережили і де-які з західньо-європейських соціалістичних партій — вони захворіли на большевизм, вони не зрозуміли всієї тої прірви, яка відділяє соціалістичний рух в йїто західньо-європейській трактовці від ленінського бланкізму, вони змагались сидіти між двох стільців. В результаті вони програли не тільки справу української революції, але справу свого першества і свого проводу на еміграції. Соціалістичні угруповання мабуть найбільше підпали процесу розкладу і дезорганізації в той період, коли стало видимим, що еміграція набирає затяжного характеру. Теперішній процес організаційного оживлення менше всього зачепив власне ці угруповання. А що саме головне, вони стражили на еміграції ті ширші неорганізовані кола, які колись ім довіряли, їх слухали, за ними йшли. Найбільш безнадійно що до відновлення своєї політичної роботи і організації стоїть справа у с-рів. Як виявив мзнулий політичний сезон це угруповання стоїть на дорозі до повної самоліквідації. З тих двох невеличких груп, на які воно розбилось, одна група — Шаповала — учинила безсумнівний акт політичного самогубства, увійшовши в тісний контакт з російською с-р групою Чернова, одмовившись від гасла української самостійности і вступивши до складу черновської Ліги Нового Сходу. Доля цієї групи цим є передіреною; вона перетворилась в експозитуру російських с-рів і, як українська політична група, може уважатись викресленою з українського політичного життя. Інший шлях для самоліквідації обрала друга група с-рів (група Кюберського), яка з'єдналась з галицькою радикальною партією. Вона очевидно буде відігравати певну роллю на західніх українських землях, але вряди чи з нею доведеться рахуватись як скільки небудь поважним чинником в емігрантському житті. Трохи краще, як с-рів, мається справа серед с-д. Це угруповання, розгубивши на еміграції значну частину свого партійного активу, наразі є репрезентована так само, як і с-ри, двома групами — Галаґана і Мазепи. Група Галаґана не виявила в останньому сезоні ніяких більш помітних ознак політичного життя і перебуває в стані повного маразму. Натомість група Мазепи певні ознаки життя і діяльности виявляла. Правда, її діяльність була звязана з її виступами на інтер-національному форумі — вплив і робота с-д в самому еміграційному житті помічались дуже мало і невиразно.

Коли підупав вплив с-рів, цієї специфічно російської соціалістичної ідеології, в звязку з поступовим визволенням української еміграції від російських впливів є фактом нормальним і природним, та мала активність, яку виявляють українські с-д і з погляду національних інтересів є фактом несприятливим. Можна бути різних думок відносно тих впливів, які буде мати в відбудованій українській державі робітничий рух; проте не підлягає жадному сумніву факт неминучости самого існування на Україні робітничої партії з соціалістичним забарвленням. Мала активність українських с-д, їх мінімальна підготовча робота до тих завдань, які стоять перед ними на Україні, в результаті може лише привести до захоплення позицій серед українського робітництва російськими меншевицями.

Коли український есціялістичний табір характеризується млявістю роботи, як не повним її занепадом, другий крайній фланг української еміграції — її гетьманське крило на протязі минулого сезону характеризується стабільністю своєї роботи. Не треба затуляти очей на те, що на протязі попередніх років гетьманським табором пророблена була значна конструктивна ідеологічна робота і переведені були певні організаційні заходи. Але мається врахування, що гетьманський табір з того невдячного для консервативних спроб матеріялу, яким є українська демократична, по своєму складу, еміграція, вже взяв, що міг. Робота його не поширюється, вона не захоплює нових теренів. Натомість в минулому політичному сезоні треба занотувати дальшу спробу шукання гетьманцями ґрунту в Галичині. Можна зауважити все більш тісні і інтимні відносини, які встановлюються між гетьманцями і певними клерикальними галицькими колами, до речі власне з тими, які рекрутуються здебільшого з т. зв. західників, прихильників латинізації греко-католицької церкви. «Поступ» набрав характеру ідеологічного гетьманського органу, «Нова Зоря» все виразніше починає виявляти гетьманські симпатії.

Так мається справа на двох крайніх флангах української еміграції, які об'єднують її незначну меншість. Але організаційний і ідейний зміст життя української еміграції характеризується під теперішню хвилю тими процесами, які відбуваються серед тих кол еміграції, що по своїм настроям і поглядам належать до центральних течій; центр, а не крайне праве і ліве крила користуються найбільшими впливами і центральні групи висловлюють настрої і волю найзначнішої частини еміграції. Серед цих власне груп процес організаційних спроб і ідеологічних шукань за останній сезон набрав найбільшого оживлення. Треба одмітити цікавий момент, що цей процес політичного життя не все і не скрізь йде на певній усталеній партійній лінії. При безумовному зрості — і організаційному і ідейному — впливів найзначнішої нашої центральної групи — партії р-д, все ж таки не можна сказати, щоб ця партія опанувала і була єдиним виразником тих конструктивних процесів, які мають місце серед еміграції. Вони — ці процеси організаційних і ідеологічних шукань — в значній мірі відбуваються поза межами існуючих партійних організацій; в значній мірі тереном цих шукань являються організації загально-емігрантського і фахового характеру. Досить популярним є твердження, що цей процес ідеологічних і ідейних шукань зв'язаний з процесом т. зв. поправління еміграції. Не думаємо, щоб термін «поправління» відповідав дійсному змісту тих ідеологічних шукань, які безумовно мають місце. Невідповідність цього терміну ясна хоч би з того що зазначити якісь успіхи серед еміграції дійсно правих кол — хліборобсько-гетьманських — є річчю неможливою. В процесі ідеологічних питань відбувається процес критики і перегляду того абстрактного, запозиченого в значній мірі у росіян поняття демократизму, шукається способів пристосувати абстрактну демократичну схему до сучасної української дійсності. В процесі цього шукання серед окремих людей і груп можна дійсно зконстатувати певні намагання одійти від трафаретного катехизису в його російській редакції. Але не думаємо, що російська редакція поняття демократизму є одиноко спасенна і що одход от неї мусить конче трактуватися, як поправління. Бачимо тут здоровий процес шукання властивої нашому краю і народові, нашим умовам і обставинам державної структури, а що відповідними державними формами для нас можуть бути лише форми демократичні, те нам гарантує соціальний склад нашої нації, *par excellence* селянської. Конструктивні і організаційні процеси серед нашої еміграції не знайшли ще в минулому політичному сезоні свого більш менш закінченого оформлення. Треба побажати, щоб майбутній сезон приніс з собою певні конкретні наслідки в цій області.

Характеризуючи життя еміграції в минулому політичному сезоні ми ані словом не торкалися діяльності т. зв. націоналістів, які утворили свій центр, до якого приєднався полк. Коновалець, людина з дуже різно-

манітною біографією. Група ця виступила на емігрантську арену з великими претензіями і великою саморекламою; зробили ми це умисно, бо вважаємо, що час для оцінки діяльності тої групи, властиво для оцінки діяльності тих, що хотять утворити її, ще не прийшов; тут треба чекати подій і фактів; певні ми, що ждати довго не прийдеться.

*
*

На закінчення наших уваг з приводу емігрантських гараздів паролів на модну серед еміграції і поза еміграцією тему. Люблять дебатувати і сперечатись про те, чи багато зробила еміграція, підрахувати її дефекти і плюси. Думаємо, що значно корисніше од цього, досить таки безплідного заняття звернути увагу на те, що ще мусить зробити еміграція в майбутньому. Значно важніше засвоїти весь величезний розмір тих завдань, які стоять перед еміграцією, як складовою частиною нації, що бореться за державність. Події 1917-1920 років поставили перед нацією завдання, яке вона мусить розв'язати, справу, яку не вільно зняти з порядку денного. Концентрація уваги на питаннях майбутнього допоможе нам знайти сили і виявити напруження, необхідні для тої роботи, що її потребує реалізація остаточного ідеалу нації. А в прискореній реалізації цього ідеалу весь сенс і весь зміст нашого перебування на чужині, нашого існування, як окремої групи в лоні нації.

В. С.

---

3 міжнародного життя.

В Індії. На Цейлоні. У Палестині. В Сирії.

Як свого часу наводилось у «Тризубі», британською владою вислано до Індії спеціальну парламентську комісію, складену з представників різних партій, щоб вона на місці розглянула політичні обставини та розважила ті зміни, що їх треба завести до сучасної конституції цієї найбільшої англійської колонії. Комісія ще не прийшла до певних висновків, — принаймні, поки що не опублікувала їх. Місцеві національні партії, образившись на те, що до комісії входили самі англійці, відмовились працювати з нею офіційно. Але англійці не завше вимагають офіційної співпраці; коли цього вимагають обставини, вони вмюють задовольнитись і співпрацею неофіційною. Так сталося і на цей раз. Індійська національна партія не тільки виробила свій проект, але вже й розпублікувала його. Згідно їх проекту Індія має дістати становище так званих Домініонів, себ то повну політичну незалежність у складі коронних земель британської династії. Законодатна влада має складатись з двох обраних палат — сената та палати депутатів. Виконавча влада, згідно проекту, передається генерал-губернатору, призначеному королем; губернатору надається право *вето* та головне командування військовою силою — сухоподільною, морською та повітряною. Урядування має належати кабінету міністрів у складі одного прем'єра та семи міністрів.

Цей проект стане матеріалом для англійської парламентської комісії, як один з вихідних пунктів; другим таким пунктом буде, безперечно, сучасне становище Індії, означене існуванням дорадного представного органу. З певністю можна сказати, що висновок комісії буде компромісового характеру, бо британська політична чинність вже сотні літ йде повільним кроком наперед, але йде не од принципа до принципа, а од факта до нового факта. Принципів своїх Англія міняти не любить, та й потреби в цьому немає, бо вони вже давно усталені.

Що до колоній, то, як відомо, за останні півстоліття Велика Британія стала на той шлях, що веде до послідовного перетворення їх в незалежні держави, зв'язані між собою лише спільною династією та спільними інтересами. На цьому місці було переказано про таке перетворення всіх тих англійських колоній, що мають у переважній більшості англійське, чи взагалі — біле населення. Інакше справа стоїть з колоніями, так мовити, барвними. В них цей процес переходить тяжко, не досягнувши ще й половинної путі, перейденої білими колоніями. Особливо тяжко він йде в Індії, що вже сама одна наче б то уявляє окрему частину світа зі своїм 300-мільйонним населенням, поділеним на нечислими племена й народи, класи та касты; нарешті — на історичні держави, і все це з різними культурними, матеріальними та релігійними ознаками. Населення білих колоній — чи вивезло із метрополії чи перейняло з часом всі форми політичного життя самої Англії, і британській владі зоставалося лише санкціонувати їх. Але не така проста річ — накинати європейські політичні форми неєвропейській Індії. Тут потрібна розвага і роздум, а особливо — вивчення місцевих обставин, бо інакше, маючи найліпшу волю, можна дійти до найгірших результатів. Так і поставились до справи англійці, виславши до Індії спеціальну комісію, складену із знавців місцевих справ та відносин.

Комісія ця, як вказано вище, не перейшла ще до остаточних висновків. За те друга комісія, вислана з тою самою метою до Цейлону, закінчила вже свою працю й представила свій проект політичного урядовання в цій колонії. Цейлон — це Індія, тільки в менших розмірах. Так само його населення незвичайно різнородне, бо склалося воно в наслідок неконечних інвазій: індусів з північної Індії, тамілів — з південної, арабів, португальців, голандців, нарешті — англійців. Так само цейлонське населення поділено на різні релігійні групи, на класи і на касты. На початках Цейлон був навіть приділений до Індії як її частина, і лише потім виділено його в окрему коронну колонію з особим губернатором. Губернатору належала ціла повнота влади, обмеженої лише місцевою палатою, що складалася почасти з призначених членів, почасти обраних населенням. На майбутнє комісія пропонує таку конституцію. Встановлюється палата депутатів, обраних на основі загального виборного права. Жадного ценза, — ні матеріального, ні освітнього: кожний чоловік 21 року і жінка 30 років, незалежно від раси, віри чи касты, що перебуває на острові на протязі пяти літ, — має право голосу. Влада складається в такий спосіб: три міністри, (закордонних справ, оборони та внутрішніх) призначаються губернатором, а семеро інших — голови парламентських комісій, що до них належать справи цих міністерств. Усі десять міністрів, троє призначених і семеро обраних, складають кабінет, що йому належить ціла виконавча влада в країні.

Проекту цьому надають у Лондоні велику вагу. Вважають, що заведення нового демократичного виборного права та урядовання, сприятливо відіб'ється на доброму співжитті окремих народів, а особливо — наблизить між собою людей різних каст, розбивши історичну стіну, що роз'єднає населення на ворожі, незамирені стани. Вважають також, що цей проект, коли його буде прийнято для Цейлону, стане зразком і індійської конституції. Всі англійські партії тому поставились до нього цілком сприятливо.

***

У Палестині відбувся сьомий арабський конгрес, прийнявши низку резолюцій, що торкаються англо-арабських та арабсько-жидівських взаємовідносин у цій країні, якою урядуює англійська влада по мандату Ліги Націй, і де, як відомо, закладено сіоністами так зване Жидівське Огнище, зародок майбутньої жидівської держави. Хоч жиди й араби належать до тої самої семитської раси, але між цими двома народами не встановились добрі відносини. Навпаки, тертя між ними такі великі, що тільки могутня рука британської влади зберігає країну од ворожнечи, що з обох боків час од часу готова була перейти до збройної боротьби. Араби — губільне населення Палестини, жиди — позитні колоністи. Араби мають переважну біль-

шість; вони занепокоєні загрозою, збільшеною жидівською колонізацією та видатним правним положенням жидів у країні. Тому цілий арабський рух спрямовано на те, щоб здобути для країни такий політичний лад, при якому їм, як більшості, було б забезпечено вільний розвиток при відсутності чужонаціональної конкуренції. Лозунг їх: Палестина для арабів. З цією метою виконавчий комітет сьомого арабського конгресу подав британському губернатору Палестини меморандум, в якому вимагає встановлення в країні парламентського ладу. На думку комітету, форма колоніального урядування не відповідає палестинським умовам, бо тягне за собою жалюгідне економічне становище країни, яка тепер гірше бідує, ніж то було навіть за турецької влади. Лорд Пламер, обцяв комітету передати його меморандум британському міністру колоній.

***

Час парламентаризму надходить і для Сирії, протекторат над якою, при розподілі колоніальних мандатів, припав на долю французької республіки. Комісія, встановлена сирійськими установчими зборами для розроблення конституції, закінчила свою працю та представила такий проект: Сирія — суверенна держава. Її територія має ті кордони, в яких вона була виділена із складу Туреччини після великої війни. Єдина й нероздільна Сирія — парламентарна республіка з президентом на чолі. Перший президент обирається на два роки, далші — на три. Столицею республіки встановлюється Дамаск. Державна релігія — мусульманство. Прапор нової республіки має бути трьохбарвний: червоний, білий та чорний, — на середньому — три зірки. В установчих зборах прийняття цієї конституції забезпечено; далше слово буде за французькою владою.

Observer.

II-ий Інтернаціонал про Україну.

У звідомленнях, предложених конгресові II-го Інтернаціоналу в Брюсселі, що вийшли трьома мовами — англійською, німецькою та французькою (книга 400 сторінок друку), находимо про сучасне положення України таке:

«Положення України в державно-правному, політичному, та культурному відношенню дуже скомпліковане та незадовольняюче. Український народ вже перед війною, коли він находився почасти під австро-угорським пануванням, а почасти під російським, прямував до політичного й культурного самоозначення. Під час потрясень та переворотів пововної доби здавалося зразу, що Україна також досягне національного визволення. Але український народ ще й тепер, розірваний на чотири частини: одна — східньо-галицька, приділена до Польщі, друга, як Українська Радянська Республіка, прилучена до Радянської Унії, третя в Бесарабії та Буковині, належить до Румунії, а четверта — Карпатська Русь, приділена до Чехословачії. Такий стан показує, що українська соціал-демократія має вести свою боротьбу за політичні і соціальні права в чотирьох ріжних державах. В Польщі та Румунії, де українці, як нація, позбавлені всякого права, йде боротьба за політичні та культурні права проти польського та румунського панування. На Радянській Україні хоч в справах культурних існує до деякої міри автономія, але боротьба проти большевицької диктатури лишається боротьбою передусім проти чужого панування і ведеться під кличем самостійности України».

Цікаво зазначити, що делегат польської соціалістичної партії Недзялковський, який на попередньому конгресі Інтернаціоналу в Марселі був проти внесення українських соціал-демократів, що до констатування факту окупації Росією українських земель, тепер на Брюссельському Конгресі на пленарному засіданні заявив слідує:

«Національний рух українців та білорусів, який звичайно розглядають, як внутрішню політичну проблему польської або якої небудь іншої держави, в дійсності є великим історичним фактом, якого наслідки одного прегарного дня виявляться далеко за польські границі на цілий Схід».

(«Діло» — ч. 184 — 18-VIII).

Огляд італійської преси.

(За перше півріччя 1928 р.)

Виключне положення Італії на Середземному морі та її історичні зв'язки з країнами, що лежать по берегах моря Чорного завше викликали в цій державі особливе зацікавлення справами близького Сходу. Особливо історія останнього десятиліття вказує нам ясно, що Італія лишилась вірною своїм історичним традиціям, увійшовши в найближчі стосунки з республіками звільненого Кавказу та взявши найвизначнішу участь в упорядкуванні їх економічного ладу, порушеного війною і московським пануванням.

Немає жадного сумніву, що вільна Україна була б також для Італії нарівні з Кавказом об'єктом найтісніших економічних і політичних зносин, та на жаль безпереривна кривава боротьба за волю, що протягом років велася проти білого та червоного москаля, не дала їй навіть тої короткої хвилини спокійного незалежного існування, що зазнали народи Кавказу, і не дала можливості почати нормальні зносини з своїми ближчими західними сусідами.

Але короткий час самостійного існування поневолених Москвою народів проминув, і вони знов опинилися в своїй історичній в'язниці, хоча тепер всі обставини говорять за те, що вже певно не на довгий час.

Рівнобіжно з цими політичними змінами, в Італії, чи власне в її пресі помічалось то більше, то менше зацікавлення долею східних сусідів, зацікавлення яке зачавшися в 1917 році, досягло максимуму в 1920, щоб знов впасти до мінімуму після завойовання молодих республік Москвою, що тим самим закрило для Італії всяку можливість яких би то не було зносин з ними.

Однак для всякого політика ясно, що хинський мур московського більшевизму збудований на піску і що завше можна чекати-самих несподіваних змін на близькому Сході, і тому з кінцем минулого року стало помічатися оживлення трактування україно-кавказького питання в італійській пресі, яке в першій половині року біжучого перейшло в справжнє зацікавлення. До статей та інформацій, що походили з українського джерела, мало по малу стали долучатися статті, написані самими італійцями або по українських матеріалах, або навіть безпосереднє, і треба зазначити, що в багатьох з цих статей питання трактується з знанням справи і усіма далекосягаючими з цього висновками. При цьому знову ж треба відмітити, що дебатування україно-кавказьких справ, що зачалось на сторінках другорядних, незначних і провінціальних журналів, мало по малу переходить на шпальти столичної преси і зараз можна вже начислити не один десяток орґа-

нів першорядного значіння, що дали місце зазначеній літературі і пропонують і падали свою гостинність.

Зреферувати в одній статті, все, що писалося по зазначеному питанню в Італії за перше півріччя б. р. було б з огляду на кількість матеріялу (до 120 більших статей) цілком неможливо, а тому обмежуся переглядом лише кількох, які можна вважати за важливіші, поділивши їх для зручності на відділи і зазначаючи авторів лише в статтях підписаних.

1) Статті інформаційного характеру: *Samicia rossa* (орган тарібальдійців) — 2 статті гр. М. Тишкевича — Україна після миру, 2 статті кн. Вачнадзе — Росія та Грузія та М. Єремів — Українське питання; *La Stirpe* (місячник синдикатів), *Italicus* — Незалежна Україна, Грузія та її незалежність, Азербейджан, *Corriere diplomatico* — др. Іваницький — Москва і Тифліс, *Impero*, В. Ранке — Україна, Грузія та Азербейджан; *Europa Orientale* проф. Логато — Євразія; *Politika*, Ламберті — Кавказька проблема; *Messagero*, Л. Коцемські — Релігійна меґаломанія московських князів. Крім того *Lav. d'Italia*, *Impero*, *Corriere dell'Irpinia*, *Avvente fascista*, *La Sevia*, *Italia giovane*, *Argelino* і інші помістили великі статті з приводу десятиріччя незалежності кавказьких республік.

2) Статті політичного характеру: *Corriere d'Italia* Сармат — Російський сфінкс, *Impero*: Незалежна Україна, Повстання на Україні, Положення в Грузії, Большевизм в конвульсіях, В Азербейджані, Боротьба за зерно, Як правлять совіти на Україні, Україна під червоним наїзником, 10-ліття кавказької незалежності, Азійський большевизм та інше; *Piccolo di Trieste*: Білорусь та Україна; *Popolo di Roma*: Горільчана монополія на Україні; *Lavoro d'Italia* (орган синдикатів). Президент України, В большевицьких в'язницях; *Corriere dell'Irpinia*; Тревізоно — Крик поневоленого народу, Б. Рандоне — Італія та ССР та Україна і сепаратисти; *Rassequa delle riviste estere*, (мін. зак. справ): — Становище на Україні та Україна та схід Європи; *Il Roma*: — Значіння одної з годи; *Regime fascista*. — Подвійне обличчя Росії; *Atmo*: Ситуація в Азербейджані та інше.

3) Статті літературно-культурного характеру: *Messagero* — Л. Коцемські — Микола Гоголь, *Tribuna*: Перко — Українська мова і література; *Piccolo di Trieste*: Перко — Середньовічне українське мистецтво, *La Nazione* — Українські вчені, *Coltma fascista* — Україна; *Cronache dell'arte*: М. Єремів — Українська література та українське мистецтво (2 статті); *Riv. delle lett. slave*: П. Тичина та крім того багато інших на культурні та релігійні теми не числячи численних критик та — Каторга в червоній Росії. —

Обібно треба відмітити полеміку, яка ведеться українцями та їх приятелями з сумнозвісним кн. Волконським, який виступає проти всіх і вся, повторюючи вигадані ним історико-культурні брехні. Але бравий князь в цій полеміці грає досить жалюгідну роль, будучи примушеним уступити з усіх своїх позицій 1919 року (полеміка його з гр. Тишкевичем і М. Єремівим) і базується головним чином на ляментациях, що Україна все одно «сама існувати не може». Відповідь на ці виклики має бути в найближчому часі.

Цей короткий огляд не був би закінченим, коли б не зазначити, що крім означених творів Волконського, в італійській пресі майже не зустрічається статей ворожих Україні та Кавказу і що наколи де які органи ще продовжують змішувати весь схід Європи під рубрикою: Росія, то за те інші, — що треба відмітити як приємну новину — після 70-літньої перерви завели рубрику: Московія, коли говорять про справи чисто російські. Так мало по малу італійська громадська думка приходить до пізнання історичної правди.

М.

З преси.

За останній час українське питання не дає спати російським політикам на еміграції. Марою стоїть перед їх очима той факт, що Україна виявила волю до незалежного існування і що цю волю зачинають розуміти, признавати і поважати в цілій Європі, а почасти і за океаном. З жахом переконуються росіяне в тому, що час реалізації цієї волі наближається, і вони шукають всяких засобів, протиставити щось цьому переможному рухові.

«Події досягають, — читаємо в паризькій газеті «Возрожденіє». Розмови про можливий розподіл Росії, що нераз уже вставляли у пресі, набувають зараз цілком конкретний характер, і ніхто з нас не має права затулять очі на утворене становище річей. Ми мусимо рахуватися з фактами та з наслідками, які з них випливають, і з свого боку мусимо бути готовими до всього».

До чого мусять готуватись російські емігранти? Готуватись вони мусять до того факту, що большевизм не загине зразу і цілком на цілому просторі сходу Європи, а що тим часом од нього може позбавитись Україна, а з нею разом і Кавказькі республіки, ставши незалежними державами. З цього приводу в газеті читаємо:

«Безперечно, ні один росіянин не може бажати розпаду Росії, так само як ні один російський патріот не може бажати продовження панування в Росії большевиків, що їх влада доводить Росію до внутрішнього розпаду самої нації. Коли-б ми могли бути певними в можливості звільнення Росії власними силами, по частинах, які потім усі об'єднались би між собою в одну цілість, тяжко було б сперечатись з тими планами, що надавались би стати прологом такого процесу. Однак, не треба затаювати од себе того, що конечні наслідки цього процесу залежатимуть од часу, на протязі якого він переходитиме, бо ж затягле перебування окремих частин без звязку з иншими частинами здібно утворити нові факти, а з ними й нову психологію, що їх потім годі буде знищити».

Як мають боротися з цим фактом російські патріоти? Виявляється, що — ніяк, бо далі читаємо жалісні слова:

«Ми не маємо, звичайно, можливости безпосередньо втручатися в події».

На цьому кінчаємо цитату. На прикінці газета, правда, опам'яталася та гучно проголосила, що Російська держава, порушена зараз, у майбутньому буде відтворена «ціною довгої та жорстокої боротьби». Але дарма! Той, хто сам себе визнає таким нікчемним, що немає сили «втручатися в події», коли справа йде про його батьківщину, не матиме тої сили і в майбутньому. Де вже там!...

***

Передовик газети «Возрожденіє» виявив нікчемність російської еміграції що до її «втручання» в політичні події і про таку саму нікчемність в тій самій газеті говорить і відомий україножер кн. К. Волконський, взявши темою питання національного розпаду. Як то й подобає

російському патріотові Валуєвського типу, цей рюрикович у своїй статті оперує публіцистичними задами, що давно вже стали нікому не потрібними. Ріжниця лише в тому, що раніше базікали, наче то українство — це вигадка польська, австрійська чи німецька. Князь-же Волконський вважає українство вигадкою загально-європейською.

«По цілій Європі, — говорить він, — йде планомірна праця по росчаху не тільки Росії, але й російського народу».

Кн. Волконський пише — «русский», використовуючи тив відоме непорозуміння з терміном «Русь», — колишню нашою назвою, засвоєноусобі Московією за часів імператорського періоду її державної історії.

«Це загальне бажання чужоземних держав розірвати наш народ уявляє з себе грізну небезпеку, бо ж ми нині позбавлені державної влади, здібної відстоювати нашу єдність. Коли розпад російського народу на три галузі під не-російськими іменами справді здійсниться, то це буде така хвороба, од якої, — оскільки людська думка може передбачати — виликувати годі».

Чи освідомлює собі російська еміграція цю небезпеку — ставить князь Волконський питання та відповідає:

«Як здається, — ні, бо планомірної, спільними силами противності ворожій праці не помітно. Де хто так мало здають собі справу з того, що відбувається, що ради вигоди газетної фрази утворюють ім'я «Московія». У них, мабуть, складається фаталістичне переконання, що російський («русский») народ, як після татарського погрому, нині знову розпочав добу, — і на цей раз, можливо, останню, — племенної диференціації, і що боротися з таким явищем недодільно».

Таке переконання, на думку кн. Волконського, шкідливе, бо «означити майбутнє нікому не дано». Треба боротись і за боротьбу мусять взятись «люде науки», бо, як гадає автор, це просто скандал, що —

«лише в поточному році — 11 літ після початку розпаду Росії — пролунав проти брехні в українському питанню голос людини, що носить на собі ім'я людини науки».

Автор вказує ім'я цієї людини. Це — наш таки землячок п. Панас, «самоотвержений малорос», що взяв на себе обов'язок публічно полемізувати проти відомої «Записки» СПб Академії Наук імператорських часів, доводячи, що української мови «не було, нет, і не будет». Для справедливих «людей науки», хоч-би російських, такі ідеї не існують, бо давно вже їх з наукових кабінетів викинуто на смітник. Тому то тільки «Панаси» й виступають в їх оборону, — «Панаси» та кн. Волконський.

Київські мініатюри.

В Києві на Турханівському острові, заселеному переважно робітниками, і забудованим майстернями «Совхозу» здана існувала пожежна команда з п'яти людей. На протязі двох років на острові не було пожежи. Комісія найшла непотрібним утримувати 5 чоловік і ухвалила зліквідувати цю установу. Пожежні вирішили врятувати своє положення, а тому приготувившись завчасу до пожежі запалили в 11 годин ночі літній робітничий клуб, але на цьому не закінчилось, пожежа розрослась і згорів не лише літній клуб, але і всі майстерні. Наслідки були такі: 400 робітників без праці, страти майже на два мільйони карбованців. Надзвичайний суд засудив на смерть всю команду. Таким чином постановою надзвичайної комісії про ліквідацію пожежного відділу і скорочення видатків на Турхановім острові, була виконана в цілому. Пожежі на Україні—звичайне явище. Чим більше розтрат, тим більше пожеж. «Комісія по снабженію армії» прочула, що з Москви приїхала ревізійна комісія для переведення ревізій в «автономній» Укр. Республіці, а тому прийняла всі міри, щоби все було гаразд. В 11 годині ночі вже горів 8-ми поверховий будинок «комісії по снабженію армії» (Хрещатик № 6, бувший дім Маршаків). На рано лише голі обгорілі стіни прикрашували і без того зруйнований Київ. Те саме сталось з бувшим будинком Бернера (ріг Хрещатика і Фундукліївської № 2), але свої зам'яли і все стихло. Комісія по приведенню в «порядок» Києва ухвалила знести обгорілі стіни, але, щоби скоротити видатки по знесенню, рішили взірвати мінами. Оголошеннями в газетах і на стінах був призначений день і година, коли мають взривати. Прибули сапери, заклали міни, взірвали та не на добро,—всі вікна на вулиці Фундукліївській і Хрещатику повилітали враз. Таким чином був приведений в «порядок» зовнішній вигляд Києва з скороченням видатків по розбудові згорілих стін.

***

Коли вам скажуть, що в Києві бувша Гімназична вулиця зараз прибрала назву Переця, а Мала Васильківська ім'я Боруха, то безумовно ви запитаєте про цих «героїв України»...

Було то давно, в селі Трипілля, в той час, коли густо лилась українська кров, коли кожний клаптик землі віддався з бою ворогам України. Трипілля, розкинуте на горі над Дніпром, оточене густими садками, було принадою для всіх військових частин ріжних напрямків. В даному разі в ньому спокійно розташувався отаман Зелений зі своїм загоном. Давно вже большевики пробували вижити його, але дарма, — кулемети і легкі гармати зробили Трипілля неприступною фортецею. Комсомольська ячійка сусіднього містечка не дримала. Зібравши два отряди під проводом Боруха і Переця, рушили на Трипілля. В селі було гихо і мертво. З червоними прапорами і зі співами Інтернаціоналу «війська» Боруха війшли до Трипілля. Залюга Зеленого шезла невідомо де, але не пройшло і дві години, як величезна стодола, в котрій спокійно спали комсомольці, палала ярким полум'ям, і герої московського інтернаціоналу разом з Борухом і Перецем опинились у Дніпрі.

Зараз на Хрещатику в першому «Госкіно» (був. Шанцера) висвітлюють цей фільм. Перед вашими очима перебігає ця подія: нарада комсомольців в бакалійному склепикові, Борух і Перець беруть провід над сформованими отрядами. Вхід до Трипілля. Дядьки і баби ховаються й зачиняють двері. На хаті сільського сходу появляється вивіска: «Сельський совет большевиков». Комсомольці лягають спати в стодолі, налітають козаки, стодола горить і всі боруховці вганяються в Дніпро, а козацькі бомби справляють по них поминки. В темряві роздаються оплески на честь козаків, чується протести. На екрані появляється остання фігура комсомольця, чудом врятованого в боротьбі за Трипілля, — його нагороджують «всесоюзним орденом красного знамени», а дві вулиці Києва прибирають назви Трипільських «лицарів» — Боруха і Переця.

Пошастило мені вести цю розмову з одним киянином, котрий проїздом зупинився на кілька днів у Брюсселі. В короткій розмові він мені змалював картину теперішнього мійського життя на Україні. Урядовці, учителі, і взагалі всі інтелігентні робітники ледве-ледве животіють; проте різні адміністраційні чинники стали цілком на висоті старого буржуазного класу. Антисемітизм страшенно росте всюду, починаючи з селянського осередку і кінчаючи головними адміністративними установами. Російська мова чи русифізм панує й далі. Досить того, щоби в якій небудь установі вимагали знання укр. мови, як вона попаде на листу націоналістів, а тим в контрреволюцію або петлюрівщину, і кінець завше однаковий: або розформування й командіровка в совітські установи на Уралі, або суд, позбавлення праці і догляд чека. Справа з пам'ятником Шевченка в Києві набрала форму поганого анекдота. «Уряд» проєгував поставити пам'ятник Шевченкові на перехрестку Бібіковського бульвару (Тепер Шевченковський бульв.) і Хрещатика (Воровського). Проєт зостався проєктом, а на місці, визначеному для пам'ятника «влада» збудувала ватер-клізет і то відкритий, без каналізації, досить того, що коло цього місця з одурманюючим повітрям годі пройти; росіяне злобно посміхаються над українцями і коли чужинець питає про пам'ятник Шевченка, то його направляють на Шевченківський бульвар. Це ще одна справа, котру можна віднести на рахунок заслуг «Українського» уряду...

Великою болячкою для великих міст України—безпритульні діти. В одному Києві їх нараховується поверх 10 тисяч. Це здебільшого діти, привезені під час голоду з Волги на Україну, віком од 8 до 14. Це майбутня армія розбишаків і злодіїв. Досить зараз почути крик: «безпризорні», як все розбігається. Крамарі закривають свої склепки, баби біжать з своїм крамом в подвір'я або сідають на свої кошики, ховаючи все під свої широкі сліпниці, але й це нічого не помагає з юрбою в 30-40 безпризорних, котрі як шуліки нападають, і в одну хвилину зрушують кошики і зезають. Вигляд безпритульні мають страшенний. Більшість з них напів гола, або носить однісінький піджак з довгими рукавами. Сплять хто де попав, в смітниках, каналізаційних трубах, на складах, в піску і т. и. Більшість з них заражені поганими хворобами. Зімою їх вигляд ще страшніший. Майже що дня находять по 2-3 замерзлі трупи або в каналізаційних трубах або на смітнику. Доводилось бачити таку картину: вечером на вулиці залишаться казани від асфальту. Не встигнуть робітники пійти, як безпритульні заповнили казани, і ви бачите: огонь тліє під котлами і кільнададцять діточих брудних голоів виглядає з них, а наранок бігають, просять, або збирають кріхти в столовках під столами, ховаючись від «мільтона» (міліціонер).

«Уряд» зробив спробу роздати дітей на села, але це не дало жадних наслідків; зіпсуті діти крали і розбігалися, і лише дуже невеликий відсоток з алишавсь. Сажали безпритульних в патронати, але «холодні і голодні діти» розбивали патронати й тікали. Літом велика їх орава, як саранча обліплює потяги і таким чином відвідує курортні місця в Криму, де відпочиває після «великих» діл новітня аристократія.

Життя великих урядовців йде на широку ногу; досить того, що немає дня, в котрому не було би розтрати. Зпочатку винуватих цих розстрілювали, але тепер, коли це прибрало форми загальної хвороби—10-15 років тюрми, часом навіть, умовно...

Адміністрація страшенно слідує за тими, що переписуються з закордоном; відбуваюся труси і арешти тих, що мають хоч чкі небудь зносини закордоном.

На цьому коротка розмова наша закінчилась.

Ж. Флергат.

Хроніка.

3 Великої України.

— Пам'яті М. Загірньої. Етнографічна комісія ВУАН цими днями випускає з друку 7 книжок «Етнографічного Збірника», присвячені пам'яті етнографа й письменника М. Загірній.

(«Прол. Правда», ч. 185 — 11-VIII).

— Закордонні відрядження в Академії Наук. Керівник кафедри жидівської культури проф. Ліберберг виїхав для наукової праці за кордон. («Пр. Пр.» ч. 180 — 4-VIII).

— Ліквідація мистецьких шкіл на Україні. За постановою народного комісаріату освіти, значно скорочено сітку мистецьких шкіл по всій Україні, з 16-ти мистецьких техникумів, що були на Україні, цього року залишається тільки 9. Між иншим у Києві закрито театральний та музичний техникуми. Частина учнів з цих відділів має влитися до Інституту ім. Лисенка. Крім того у Києві зліквідовано зовсім кіно-відділ. («Пр. Пр.» ч. 185 — 11-VIII).

— Всеукраїнський історичний музей придбав з Ленінграду й Москви коло 70 картин великої художньої вартости. Серед них є твори українських портретистів XVIII віку — Левицького, Лосенка, Боровиківського. В околицях Ленінграду здобуто також з приватніх рук картину Шевченка олійними фарбами — «Селянська сім'я біля ха-

ти». Всього в цьому році музей придбав коло 300 картин. («Пр. Пр.» ч. 180 — 4-VIII).

— Всеукраїнська вистава творів XVII століття. Всеукраїнський музей ім. Шевченка у Києві організовує всеукраїнську виставку українських художніх творів 17-20 століть. На виставці будуть, між иншим, і понад 60 творів Шевченка. («Комун.» ч. 179 — 3-VIII).

— Нові археологічні знахідки на «Дніпрельстані». Археологічна експедиція, що нині працює на Дніпрельстані під керівництвом проф. Яворницького, останнім часом зробила дуже цінні знахідки неолітичної доби в Кічкасі. Так, напр., знайдено похороний інвентар, грецькі золоті монети то що.

Частина експедиції працює тепер на Пурисових островах, де виявлено величезний могильник. Крім того, провадять розкопки неолітична доба) на Стрільчанській скелі. («Пр. Пр.» ч. 185 — 11-VIII).

— Знайдено скарб часів Бірона. На станції Дарниця в кар'єрі знайдено в піску великий скарб, який фаховці відносять до часів Бірона (царювання Анни Іоановни). Знайдено 27 фунтів стрібла, 9 золотих монет і 3 платинових. («Пр. Пр.» ч. 182 — 8-VIII).

— Циганський бужварь. Групою вчителів циганських шкіл складено перший циганський бужварь. Абетка — московська з невеликими відмінностями. («Изв.» ч. 185 — 11-VIII).

— Нова хлібозаготівля провалюється з самого початку. Член колегії «Наркомторгу» України Гавеман заявив, що нова хлібозаготівча кампанія на Україні розвивається поки що незадовільно. За перших 5 днів серпня в УССР заготовлено ільки 5700 тон хліба, а це становить менше ніж 2 відс. місяшного плану. Як що прийняти на увагу, що сама кооперація має 6500 зсипних пунктів, то буде ясно, як мало хліба заготовив кожний з цих пунктів. («Пр. Пр.» ч. 185 — 11-VIII).

— «Известія» ч. 185 — 11-VIII відмічають загрозу проведенню хлібозаготовчої кампанії в тому, що зістали скасовані «надзвичайні міри по реалізації» запасів хліба. Появилось по селах уже багато приватних торговців, які за 100 кіло пшениці платять по 18 карбованців, тоді як підвищена офіційна ціна, яку платять большевики, — 8 карбованців за 100 кіло.

— Знову карточки на хліб на Україні. У Харькові білий хліб відпускатиметься тільки по карточкам, які видаватимуть лікувальні заклади і то тільки по 400 грам денно на чоловіка. («Комун.» ч. 184 — 10-VIII).

— Нові міста на Харьківщині. Президія окружного виконавчого комітету ухвалила перейменувати на міста три великих селища Харьківщини — Лозову, Мерефу й Чугуїв. («Комун.» ч. 172 — 8-VIII).

— Турботи совітської влади про безробітних жидів. За останніми директивами «центру» місцевим органам треба вжити заходів, щоб втягти «декласоване» жидівське населення до продуктивної праці. У зв'язку з цим при комісії Національних меншостей відбулася нарада представників комісії, окружної філії ОЗЕТ, «Окрнусту», «Союзпрокоолгу», та відділу праці. Нарада ухвалила обслідувати містечка, щоб виявити, яку галузь

кустарної промисловости доцільно організувати в тому чи іншому місці. Ухвалено обслідувати Васильків, Чорнобиль, Переяслав, Хабне, Барішпіль, Ржищів, Горностайпіль, Іванків, Брусилів і Кагарлик. («Пр. Пр.»-ч. 185-11-VIII).

— Кашен в Проскурові. 7 серпня приїздили до Проскурова до дивізії, підшефній фанцузькій «компарті», делегати від цієї партії на конгрес «комінтерна» — Марсель Кашен та Реноді. Кашен мусів був зробити маленький маскарад для такої візити — убрати одяг звичайного робітника: кашкет та російську сорочку «ко-соворотку». («Пр. Пр.» ч. 182 — 8-VIII).

— Українізація на Запоріжжю. Не дивлячись на всі дотепершні розпорядки й накази, досі округні партійні конференції провадяться мовою московською. Виступи українською мовою поодинокі. По цілому місті немає жадної партійної інститутції, яка б українзувалася. Українські часописи не передплачуються. Так само справа стоїть і з професійними спілками. В міській бібліотеці українських книжок нараховується лише 6 відс. Стінні газети, театр — усе московське й до того, як висловлюється «Комуніст», виставляє «негідну уваги халтуру».

— На Дніпрельстані, не дивлячись на те, що більшість робітників українці, про українізацію ще не чути. Натомість дуже часто чути кликання українців «хахлами», «когутами» й інше. («Комуніст.» ч. 182 — 8-VIII).

— Селянський терор на Україні. У селі Путятині на Дніпропетрівщині вистрілом через вікно забито голову сільської ради. («Пр. Пр.» ч. 185 — 11 VIII).

— У селі Калити Київського району до хати «сільнора» Ф. Дмитренка вірвалися озброєні невідомі й нанесли Дмитренкові ножем кілька ран. У зв'язку з цим

заарештовано трьох селян. («Пр. Пр.» — ч. 185 — 11-VIII).

— У Києві вбито «робкора» газети «Пролетар» комсомольця Ковеня. Убивця зник.

— В селі Головчинця на Винничині вистрілом через вікно вбито «сількора» «Червоного Краю» секретаря сільської ради—Короля.

— В селі Семенівці на Київщині вбито «селькора» київської газети — Сатирянка. Убивцю не знайдено. («Комун». ч. 182 — 8-VIII). —

— Партизанський рух на Україні. На Україні посилилась діяльність різних партизанських протисовітських відділів, які працюють під «петлюрівськими» лозунгами, як говорять повідомлення, тоб то за самостійну Україну.

За останніх два тижні було кілька більших сутичок. Так, наприклад, в Проскурівській окрузі в районі села Людвіполь, відділ червоної армії зустрів партизанський український відділ Доброгорського і після впертої бійки розбив повстанців. Доброгорського забито в бою й з 47 людей, що склали його відділ, до полону большевики взяли 23. Відділ Доброгорського існував від 1921 року.

В Тульчинській окрузі мав сутичку партизанський відділ Рябокня й Барановського з відділом совітської міліції. В тій же окрузі большевики обезброїли другий партизанський відділ і взяли у полон 7 чоловік і захопили 12 коней. Підчас бійки червоноармійського відділу з партизанським відділом Чумана до рук большевиків попало 34 полонених повстанців й 9 коней.

В Бердичевській окрузі проти большевиків працюють, по совітським відомостям, відділ Васильченка — більше 30 чоловік та відділ Куліша — з 5 чоловік.

Партизанські відділи є також в Катеринославській і Біло-Церківській округах. В Лубенській окрузі большевикам удалося ареш-

тувати ватажка Панаса Гадюку, що вже раз утік з під арешту. («Возрождєніє» ч. 1169 — 14-VIII).

— Совітська господарка. Певного сорту гвинтів київський головний матеріальний склад на залізниці має на 40 років запасу, другого сорту — на — 113 літ. Лихтарів вистарчить приблизно на 1000 років при щорічному розході в розмірі цього року.

Це усе дрібниці в загальному господарюванню, огі гвинти й лихтарі, але вони добре свідчать про совітську негосподарність. Все-ж таки вложено непотрібно на ці гвинти й лихтарі багато грошей, які сотки літ мусять лежать нерухомо. («Пр. Пр.» ч. 182 — 8-VIII).

— В совітській торгівлі бувають й такі випадки, що на товар, який коштує 40 копійок, припадає 17 копійок на запакування. («Изв.» ч. 185 — 11-VIII)

— В Одесі на складі без усякого ужитк улежать уже 4 з пол. роки водомірні частини вартістю 7400 карбованців. Від 1925 року лежать 14 тисяч кілограмів закордонної сталі вартістю 12 тисяч карбованців. Від 1926 року лежать 1200 великих банок рідини «Темс» для чищення овець й т. д. Такий ходовий крам, як друкарські машинки «Ундервуд», лежать нерозподілені уже 3 місяці на суму 640 тисяч карбованців. («Комун». ч. 182. — 8-VIII).

Комуна «Победа». Сам большевицький кореспондент «Изв'єстій» назвав порядки в комуні «Победа», недалеко Ленінграду, — «безобразием». Поскільки це «безобразіє» являється в совітській господарці повсякчасним явищем, можемо собі уявити з оповідання цього кореспондента про те, як господарюють комуні в Московщині.

Від січня 1919 року до січня 1928 року через комуну перейшло 400 чоловік, а зараз в ній є тільки 23 чоловіки, з яких 14 працездатних. Була один час і «комучейка»

в комуні, з 5 чоловік, але й вона комуну покинула. В інвентарі комуні є звичайно все, що совітська влада тільки могла дати — і трактор і залізні плуги, сіялки, косилки, молотилки — всього по кільки штук. Комуна займає 223 гектари, має необхідну худобу і т. п.

Дохід комуні доходив був до 10 тисяч карбованців річно, зараз же «комунари» не мають хліба навіть для себе.

При заснованні комуні совітська влада дала безповоротно 10687 карбованців і пізніше ще 12.510 карбован. позичково. Цього року комуна просила нову позичку в 40.000 карб., яка трохи не була видана і тільки на рішучий протест банку, прохання комуні, підперте відповідними совітськими органами на місцях, не було задоволено.

В 1927-28 роках в цій комуні замерзла й пропала частина вівса, вимолоченого сирим. Те, що залишилось — з'їли миші. Миші-ж з'їли і насіння клеверу. Врожай в 1927 році зібрано найманими робітниками.

Останнім часом головою комуні був такий Топов, який діставав за свою роботу «жалованьє», а жив в городі Угличі, і до комуні лише часом приїздив. Цей голова комуні «протоптал», як висловлюються «Известия», 6 коней, 19 корів, 7 свиней, 36 овець, 7 вуликів й 92 курки. (Изв.» ч. 184 — 10-ї VIII).

— Конокрадство на Україні тепер надзвичайно поширено. Під час так званого «двохтижневика» боротьби з конокрадством» на Київщині недавно затримано 183 конокради, 167 украдених коней та виявлено фальшивих облікових карток на 257 коней. («Пр. Пр.» ч. 180 — 4-VIII).

— Картинка совітського побуту. На станцію Мотовилівку приїхала одна співробітниця Тарашанської лікарні, яку було надіслано до будинку відпочинку, що знаходиться недалеко від станції. По дорозі до будинку відпочинку вона була

зв'язана двома стрілочниками, які взяли її доповодити до будинку відпочинку. («Пр.» Пр.» ч. 180 — 4-VIII).

На українських землях.

На Волині, Холмщині, Поліссі та Підляшшю.

— Освітovo-інструкторські курси на Поліссі. Укр. Т-во «Просвіта» на Поліссі відкриває в м. Бересті з 1-го вересня б. р. трьохмісячні інструкторські освітні курси для підготовки досвідчених фахівців, які інструкторів бібліотек-читальень. В програм курсів увійдуть наступні предмети: укр. мова (грам., література), історія і географія України, укр. культура, театральне мистецтво, спів, бібліотекознавство, методика освітньої праці, діловодство освітніх установ. Для викладів на курсах спеціальних предметів запрошуються фахові сили. На курси будуть прийматися особи, що мають освіту не нижче 4-ої класи середньої школи, або що скінчили вищу початкову чи 7-ми класову народну школу. («Укр. Громада» ч. 32 — 12-VIII).

— Церковне життя на Волині. Започаткований новий курс в православній церкві на Волині викликав страшну лють між московськими батюшками. Луцька «Укр. Громада» доносить, що один повітовий протоієрей збрав підписи священників під протестом до митрополита, в якому грозилося, що коли церковна влада не змінить своєї політики, то підписані священники перейдуть на унію. Приїздять також окремі делегації батюшків до митрополита. Їздив також до митрополита російський посол до союму Король. («Укр. Голос», ч. 33 — 12-VII).

— Росіяне раз-у-раз скликають збори «славяністів», посилають делегації, влаштовують різні наради по містах, розкидають агітацій-

ні листки, навіть укр. мовою, засипають села своїм органом «Земля і Воля».

Тепер, як передають, Король скликає з'їзд росіян та інших «Іванів непомнящих» у Рівному для протеста проти «українізації» церкви. При цьому росіяне погрожують що змусять Митрополита «покоритис» їм.

Це все в наслідок відомої умови вищої церковної влади з представниками українського тіла церкви. («Укр. Громада», ч. 32 — 12-VIII).

— До назви міста Володимира-Волинського. У варшавській часописи «Епоха» з'явилася стаття, автор якої вказує на необхідність перейменування міста Володимира-Волинського на «Волдримир», бо приставка «Волинський» — російського походження й була московською владою встановлена для розрізнення Володимира від Володимира на Московщині.

(«За Свободу», ч. 184 — 12-VIII).

— Пожежі на Волині. На Волині останніми часами відбуває багато пожеж. В багатьох випадках не можна було подати рятунку з вини власників господарств, які позаховували на стріхах бомби, рушничні набої, навіть гарматні, що під час пожежі вибухали.

Такі пожежі занотовано в Тростяниці, Тельчім і Різницях — Луцького повіту.

(«Укр. Нива», ч. 69 — 10-VIII).

В Галичині.

— Новий культурний осередок на Бойківщині. 16 червня відбулися перші загальні збори Т-ва «Бойківщина» в Самборі, на якому обрано органи Т-ва. Ціллю Т-ва «Бойківщина» є, між иншим: піднесення культури, пізнання побуту, природи й світогляду бойківського племені і зберігання старовинностей через заснування музею та архіву.

На загальних зборах вирішено було дати почин до пасипання

«Могили-Кургану Івана Франка над Дністром».

(«Новий Час», ч. 96 — 10-VIII).

— Митрополит Шептицький буде кардиналом. Польська преса повідомляє, що голова галицько-уніятської церкви львівський митрополит граф Андрій Шептицький буде піднесений Ватиканом до звання кардинала і переїде на постійно до Риму. Заступником митрополита Шептицького на львівській митрополійній кафедрі буде станіславський єпископ Хомишин, відомий як поборник повної латинізації галицької церкви.

(«За Свободу», — ч. 183 — 11-VIII).

На Буковині.

— Українське шкільництво в Румунії. Румунська влада позакривала всі українські школи, залишивши тільки в бувших українських школах навчання укр. мови по 2 год. на тиждень.

(«Укр. Громада», ч. 32—12-VIII).

— Закриття чернівецької «Боротьби». Румунська влада заборонила дальше видання часопису «Боротьба» що виходив в Чернівцях — органу української соц-демократ. партії.

З приводу закриття часопису Управа укр. соц.-демократ. партії в Чернівцях скликала на 6 серпня протестне віче, але віче це владою було заборонено, а летючки, що звивали до участі у вічі, були сконфісковані.

(«Новий Час», ч. 97—13-VIII).

Газетні звістки.

— Розстріл українських повстанців. На Запоріжжю розстріляно 4 повстанців з протисовітького повстанського відділу.

(«Руль», ч. 2334 — 1-VIII).

— Арештування українських комуністів. В Харкові й Києві партійні контрольні комісії перевели розслід сепаратистичних тенденцій в українських партійних колах. В Харкові арештовано 6 комуністів, яких обвинувачують в підтримуванні звязку з закордонними організаціями для пропаганди українського сепаратизму, особливо серед членів партії. Арештовані ніби діставали для цієї мети грошові засоби з-за кордону. Розслід в цій справі ведуть разом ДПУ та московський центральний комітет.
(«За Свободу», ч. 182 — 10-VIII).

— Арешти в червоній армії на Україні останніми часами набувають масового характеру у звязку з відкриттям української («петлюрівської») — як говориться в «Рулі»), організації. Особливо багато червоноармійців, заарештовано в Кременузі, Черкасах, Умані та Катеринославі.

(«Руль», ч. 2345 — 14-VIII).

— Антисемітизм в совітах росіе. Совітські газети завели у себе уже навіть постійні рубрики, в яких перераховують випадки звирського катування жидів комсомольцями-студентами і робітниками. Совітська преса підкреслює, що міліція не вміщується навіть тоді, як жидів б'ють так, що їх приходиться відвозити до шпиталів й коли роздаються погрози «вирізати усіх жидів».

(«Руль», ч. 2334 — I-VIII).

— В комуністичним Ленінграді. За минулий рік випили 7 міл. ведер пива й 1 міл. 862 тис. ведер горілки. Є це на 60 відс. більше, ніж перед війною. У Ленінграді є 1122 крамниць шинків з продажом горілки. На кожного дорослого мешканця припадає на рік більше ніж ведро горілки. Смертність, наслідком зловживання алкоголю, значно зросла.
(«Нардня Воля», ч. 87 — 2-VIII).

— Посуха на Україні. На півдні України два місці уже не було дощу. В Криму тютюнові плантації спалені сонцем.
(«Руль», 2335 — 2-VIII).

— Продаж імператорських яхт. Після відомостей з Риги, большевики рішили продати імператорські яхти «Штандарт», «Александрія», «Нева», «Царица», і «Полярная Звезда». За всі яхти большевики просять 250.000 фунтів стерлінгів.
(«За Свободу», ч. 184 — 12-VIII).

3 життя

укр. еміграції

У Франції.

Оден-ле-Тіш.

5 Серпня 1928 року відбулись семестрові загальні збори Української Громади в Оден-ле-Тішу. Був заслуханий доклад Управи Громади та Ревізійної Комісії за минулі пів року, після чого була, на основі статуту Громади, оглошена димісія Управи та Ревізійної Комісії. На дальше півріччя обрана нова Управа в такому складі: Голова Громади — п. Хохун, Заступник Голови — п. Білобровець, Скарбник — п. Зубенко, Секретар — п. Гахович та член Управи — п. Спандовський. Ревізійна Комісія в складі п. п. Сідлер, Семененко та Іванюта.

В біжучих справах, по обговоренню, виявилась велика потреба мати при Громаді свій укр. струнний оркестр. На бажання Голови управи п. Хохуна прийняти тимчасово на себе організацію такого оркестра відкликнулось і записалось зараз же на зборах 10 чоловік. Дай Боже, щоб цей добрий намір не погас між нашими українцями і балачки сьогоднішнього дня перетворились в скорому часі в діло.

Лесь.

— Малеяр Золотар-Золотаренко, що перебуває

у Парижі, має випустити серію листівок військового змісту; одна з них вже вийшла під назвою: «Польовий штаб». Замовляти можна через книгарню «Тризуба».

***

Пошукують Павло Фолюшняк, 24, rue Lalo, Paris 16, розшукує М. Рафала і М. Троцького. Хто знає їхні адреси прохається їх подати.

У Бельгії

— Українська громада в Брюсселі (32, rue de Louvain, Bruxelles, Union des Ukrainiens) звернулася до редакції «Тризуба» з проханням допомогти їй різними речами, необхідними для заснування українського відділу, при т. зв. «Міжнародному Домі» в Брюсселі, який є найліпшим побутово-етнографічним музеєм, в своїому роді. Як інституція згаданий музей має бути незабаром перенесений до Женеви, в місце осередку Ліги Націй. Є надзвичайно важливим обставити український відділ цього музею так, щоб чужинці могли дійсно собі уявити український побут, культуру і т. и. наочно.

В Чехословаччині.

— Українська гімназія в Жевницах. З червнем закінчилися іспити в усіх класах гімназії. На кінець року мала гімназія усього 101 учня (хлопців і дівчат), а саме у 1-й класі—17, 2-й—15, 3-й—20, 4-й—19, 5-й—16 і 7-й—14 (6-ої класи не було). Перейшло на іспитах до вищих класів—86 (з них 9 з відзначенням), репробовані—9, вказали недостатні успіхи та не склали ще іспитів через хворість—3 учня. Усі сливе учні в минулому році жили в інтернатах (хлоп'ячий та дівочий) при гімназії. Педагогічний персонал гімназії складається з 9 здатних учителів. При інтернатах є 5 інструкторів, здебіль-

шого педагогів, що закінчили Український Педагогічний Інститут в Празі.

На 1928-29 шкільний рік гімназія приймає до 1-ої класи учнів-приватистів.

Гімназія приділена до Укр. Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі і є школою вправ для студентів Інституту. З осені минулого року керує гімназією директор професор Укр. Педаг. Інституту і Укр. Університету в Празі Д-р А. Артимович.

***

† Ганна Шапулова. 12-го липня померла на клініці в Празі (від зараження крові після запалення надкiстниці) студентка Укр. Високого Педагог. Інституту в Празі Ганна Шапулова, уроджена Радич (Чернігівщина). 16-го липня поховано її на Ольшанському кладовищі біля православної каплиці (відд. 19, ч. 146). Ховав православний пан-отець, співав хор Укр. Пед. Інституту. На похороні були присутні ректорат Інституту, деканат відділу, професори й товариші небіжки. На труну були покладені вінки й квіти від Інституту, Студентської Громади Інституту, від Укр. Національної Жіночої Ради, Жіночого Союзу і приватних осіб. Земля їй пером.

***

УКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ У ПРАЗІ.

Український Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова у Празі з роком шкільним 1927-28 закінчує п'ятий рік свого існування. В минулому році Інститут зробив перший випуск абсолювентів (53 особи), з яких до цього часу закінчили дипломні іспити і отримали звання педагогів середніх шкіл 38 осіб, закінчують дипломні іспити 8 осіб, не зголосилися ще до дипломних іспитів 5, і не приступило до іспитів через хворобу—2. З осіб, що закінчили Інститут, 15 залишено

при Інституті докторантами. В біжучому 1927-28 р. Інститут випускає нових 48 абсолювентів. На кінець біжучого шк. року рахувалося усього в Інституті на всіх відділах 180 дійсн. студ., 3 надзвичайних і 18 вільн. слухачів, а саме: на I к. 60 дійсн. студ. і 12 вільн. слухачів, на II — 33 дійсн. студ., на III — 39 дійсн. студ. і 2 вільн. слухач. і на IV — 48 дійсн. студ., 3 надзвичайних і 4 вільні слухачі.

На новий шк. рік 1928-29 Інститут відкрив з дозволу Міністерства Шкільництва та Народної Освіти новий прийом на I курс усіх 3-х відділів Інституту.

З кінцем року в Інституті переведено перевибори Ректорату, та деканатів на Відділах. На 1928-29 шк. р. обрані: Ректор — проф. Др. В. Сімович, проректор — проф. Др. В. Гармашів, Секретар Проф. Ради — проф. М. Тимченко; декан іст.-літер. Відділу — доц. І. Кабачків, продекан і секретар — доц. Ф. Слюсаренко; декан мат.-прир. Відділу — доц. Др. Ф. Гула, продекан і секретар — доц. Др. М. Дольницький; декан муз.-педаг. Відділу — в. о. доц. Ф. Стешко, продекан і секретар — в. о. доц. П. Росиневич-Щуровська.

В Румунії.

ВИКЛАД ГН. ПОРОХІВСЬКОГО.

В неділю 8го липня заходами Управи Української Громади в Букарешті, в салі «Трансильванія» відбувся виклад Гн. Порохівського на тему: «Економічні кризи та причини їх повстання».

Ознайомивши аудиторію з тими принципами, по яких переводиться оцінка багатв окремих народів, докладчик більш ґрунтовно зупинився на економічному життю Румунії та на її природніх багатвах.

Проаналізувавши методи експлоатації та реалізації цих багатв, Гн. Порохівський підкрес-

лює де-які неґативні риси, а саме економічну незорґанізованість, тежичну нерозвинутість країни, відсутність певности і доцільности в економічному законодавстві і зловживання, які в останній час набрали характеру пошести.

Торкнувшись далі тих засобів правничого та економічного порядку, які могли-би в значній мірі спричинитися до поліпшення економічного стану і до ліквідації безробіття, що починає поступово зростати, докладчик зауважує, що одною з підстав до розвіту країни єсть її економічна незалежність від чужинців. Між иншим, Румунії цієї незалежности бракує.

Після докладу, з приводу порушених в ньому питань, вив'язалася досить жвава дискусія, в якій взяли участь Д-р Д. Маер-Михальський, абсолювент Кооперативної Академії І. Літновський, Голова Української Громади в Букарешті П. Семенко та инші.

Роблючи підсумки дискусії, Голова Громади П. Семенко підкреслює, що нам у майбутньому, коли наша батьківщина буде вільною, доведеться багато працювати над тим, щоби з її природніх багатв користали не чужинці, а її діти.

ПРОФ. В. ТИМОШЕНКО В РУМУНІЇ.

До Букарешту прибув відомий український вчений професор-екнономист Володимир Тимошенко.

Приїзд Проф. Тимошенка, зв'язаний з дослідженням експорту пшениці в придунайських країнах, а саме: в Румунії, Болгарії, Венгрії та Південній Славії.

Дослідження ці нашому вченому доручено перевести американським «Food Research Institut».

Українська колонія Букарешту, гостинно приймаючи Проф. В. Тимошенка, тепло вітала його в своїй національній родині та допомагала йому у виконанню ним дослідчого завдання.

Треба зазначити, що проф. Р. Тимошенко зустрів дуже прихильне та уважне відношення як

з боку урядових, так і з боку наукових кол Румунії.

Перебування Проф. В. Тимошенка сприятливо відбилось тако-ж на піднесенню українського авторитету. Імпонуюче вражіння зробив той факт, що такі важливі наукові доручення американськими науковими інституціями дають-ся українським вченим.

ПРІЗД ПРОФ. М. ГАЛУЩИН-СЬКОГО.

По дорозі до одного з курортів Румунії на Чорному Морі, до Букарешту завітав відомий український громадсько-політичний діяч, віце-маршалок сенату в Польщі проф. М. Галущинський.

Проф. М. Галущинський зложив візиту репрезентантам української колонії в Букарешті. В Румунії п. проф. Галущинський має про-бути до 5-го серпня.

В Канаді.

З'їзд монархичної «Січи», влаштований в Йорктоні, був закритий місцевою владою. Делегатам було наказано негайно роз'їхатися. З'їзд закрито в наслідок ворожого відношення населення до публічних виступів січовиків в мундурах на німецький взірєць. Проти—з'їзду протестували також бувші вояки канадійської армії.

(«Руть», ч. 2342 — 10-VIII).

Вібліографія.

«L'Ukraine Economique», Edition «France-Orient» par L. V. François St. 44.

Поскілки бракує нам літератури чужими мовами про українську економіку, постільки поява брошури «Економ. Укр.» безумовно дуже корисна. Однак критика її змісту обмежена з гори тим, що автор її в передмові твердо заявляє, що «ця замітка про «Екон. Укр.» немає інших претензій, як

лише буги першим нарисом, першим штрихом для того, щоб притягти увагу і симпатію читачів «France-Orient» до чудесних можливостей економічного розвитку країни, земля якої неймовірно родюча і нетри якої ще тримають незнані скарби». Не претендуючи на щось ґрунтовне, на солідний, скажемо, трактат по економічній географії України, брошура популяризує можливості українського національного господарства, що особливо цікаво для закордонного капіталу, який шукає свого вложення в продукцію. Це завдання автор виконав добре, бо не ганяючися за зайвими деталями, дав досить повну картину українського багатства, влучно підкреслюючи характер нашої економіки і часом, навіть, зовсім інтересно і оригінально кількома словами кидуючи цікаві думки відносно того чи іншого економічного явища.

Не бракує брошури і недоладностей. Перша — нудний вступ, історична справка з «The National Geographic Magazine», про те, що, мовляв, Україна давно існувала. Кого тепер цим можна здивувати? в розділі II, перераховуючи річки Дніпрового басейну, автор цитує дрібні річки і пропускає Ворсклу. В розділі III—аґрикультура, — поділяючи Україну на дві групи провінцій по степені родючости, автор зовсім пропускає чомусь Полтавщину (ст. 18). Кільки рядків, присвячених укр. коням, зовсім фантастичні. Барани, по автору, чомусь особливо люблять лише три губернії: Чернігівщину, Харківщину і Полтавщину. Певно автор думає, що на Таврії і на Херсонщині і не знають що таке вівці.

Дуже зле вражає в брошури переінакшування українських назв на московський лад. Просто кажучи, всі назви місцевостей, річок, міст, сіл, станцій і т. и. автор знає лише в російській транскрипції. Видно доброї української карти він ніколи не бачив, инакше знав би, що є не Днієр, а Дніпро, не Krivoi Rog, а Кривуї Rih і т. и. Згадуючи про дрібне сільське виробництво (народню індустрію), автор обмежується лише тим, що

нагадує, що вона по російськи називається «кустарі». Розуміється, цього дуже мало, тим більше, що на Україні, це не така вже дрібниця, як може думати в Західній Європі про неї. До того ж українське кустарництво має уперто національний характер і свої відрубні інтересні закони розвитку і відзнаки майбутньої еволюції. Багато ще до чого можна було би закинути брошури, але досить згадано-

го для того, щоб зробити сентенцію, що краще всього все ж таки, коли такого сорту брошури і трактати випускалися би під доглядом компетентних українських вчених чи навіть таких наукового характеру товариств, як Т-во Українських Економистів і т. и. Було б може менше блискучої публіцистики, але була б наукова певність і гарантія.

І. Заташанський.

Лист до редакції.

Високоповажаний пане Редакторе,

В Омекурі (деп. М-М), де перебуває численна укр. колонія, стався прикрй випадок з п. Гришиним, б. юнаком армії УНР. В приватному помешканню група українців провадила співанку для концерту на користь інвалідів. В цей час до помешкання вдерся росіянин Волков, який з лайкою почав вимагати від присутніх припинити «хохлацькі співи» та грати вальс «На сонках Манджурії». Присутні випровадили Волкова, але ж раптом останній знов почав ломатися в двері та з ножем в руках кидатися на присутніх українців. В своїй лайці Волков дозволив собі грубо образити укр. нарід. Присутній п. Гришин не стримався та вдарив Волкова і тяжко його поранив. Справа закінчилася трибуналом, який присудив п. Гришина до 2-х міс. арешту або штрафу в 50 фр. золотом, що виносить разом з судовими витратами до 900 фр.

Становище п. Гришина важке. Внести грошей він не може, залишається сісти до тюрми. Йому треба допомогти. Прикладаючи при цьому 50 фр., закликаю і інших українців допомогти в Гришину сплатити штраф, бо не можна допустити, щоб молодий, ширий юнак, пійшов на два місяці до тюрми. Наш обов'язок визволити його з біди.

Прийміть, пане Редакторе, запевнення в ширій повазі до Вас,

В. Л і п к і в с ь к и й.

15. 8. 28.
П а р и ж.

В неділю 26 серпня ц. р. о 10 ½ год. ранку в Українській Православній Церкві (96, B-d Auguste Blanqui, Paris VIII) відбудеться

С Л У Ж Б А   Б О Ж А.

По службі збори членів паризької парафії для заслухання звіту з діяльності Ради Парафії і виборів нової Ради.

П о р я д о к   д е н н и й:

1. Встуне слово Голови Ради Парафії.
2. Доклад Голови Ради, Скарбника і Пан-Отця.
3. Демісія церковної Ради і Ревізійної Комісії.
4. Обрання Церковної Ради і Ревізійної Комісії.
5. Справа збільшення членів парафії і парафій.
6. Біжучі справи.

З м і с т.

Париж, неділя, 26 серпня 1928 року — ст. 1. Д а в н і й. Літературні спостереження — ст. 3. В. С. З життя і політики — ст. 10. З міжнародного життя — ст. 13. Другий Інтернаціонал про Україну — ст. 15. М. Огляд італійської преси — ст. 16. З преси — ст. 18. Ж. Ф л е р г а. Київські мініатюри — ст. 20. Х р о н і к а : З Великої України — ст. 22. На укр. землях — ст. 25. В Галичині — ст. 26. На Буковині — ст. 26. Газетні звістки — ст. 26. З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 27. У Бельгії — ст. 28. В Чехословаччині — ст. 28. В Румунії — ст. 29. В Канаді — ст. 30. Бібліографія — ст. 30.

Т Р И З У Б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований Вяч. Прокоповичем, виходить в 1928 році по старому що-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

Приймається передплата на 1928 рік.

У Франції на рік — 120 фр., на півроку — 60 фр., на три місяці — 30 фр., на один місяць 12 фр.

В І Н Ш И Х К Р А Ї Н А Х :

	на 3 місяці	на один місяць
Чехія.....	60 кор.	20 кор.
Польща.....	12 зл.	4 злоті
Румунія.....	360 леїв	120 леїв
Німеччина.....	12 р. м.	4 р. м.
Сполуч. Штати Пів. Америки.....	3 дол.	1 дол.
Канада.....	3 дол.	1 дол.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

За кордоном журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризубу»: 1) В Канаді — W. Sikewich, 512 Bannermann av. Winnipeg, Man. 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45. Bucarest. 3) В Чехословаччині — П р а г а : F. Slodecky, Horni Cernosice u Prahy, Villa Krotochvil. П о д є б р а д и — Академія, у п. Лієвича. 4) В Польщі — W. Prychodko, Podwale 16, m. 15. Warszawa. 5) В Спол. Штатах у «Surma Book», 103, Av. A, New York, N. I., U. S. A.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V).

Tél. Danton 80-03.

Поштова адреса: Для листів: Boîte postale № 15, Paris (XIII), France.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.

Imprimerie de Navarre, 5 rue des Gobetins, Paris